

Nieuwsbrief leren

Leren en studeren thuis en op school

Lieven Coppens

nieuwsbrief.leren@gmail.com

www.nieuwsbriefleren.be

0

Voorwoord

Aan het begin van deze nieuwsbrief wil ik eerst en vooral Astrid, Chris, Christine, Gonda, Mieke en Petra bedanken voor hun bijdrage aan mijn nieuwste initiatief, de *Sticordibank*. Zij stelden mij een heleboel materialen ter beschikking die ze zelf of in samenwerking met anderen hebben uitgewerkt. Ik ben ze allemaal aan het verwerken en stel ze binnenkort ter beschikking op <http://nieuwsbriefleren.wikispaces.com>. Andere bijdragen zijn zeker nog welkom!

Het was deze keer niet zo eenvoudig om te selecteren welke inhoud er in dit nummer kwam. Ik vond een aantal zeer interessante materialen die ik met jullie wou delen. Aangezien ik me wil blijven beperken tot een nieuwsbrief van 4 bladzijden, was de keuze niet evident.

Het is voor mij een blijvende zorg om jullie relevante nieuwsbrieven te bezorgen. Daarom is constructieve feedback altijd welkom!

Lieven

1

Vragenlijst voor de Motorische Vaardigheden van Kleuters

Van Professor Hilde Van Waelvelde kreeg ik de toestemming om de *Vragenlijst voor de Motorische Vaardigheden van Kleuters*, kortweg de VMVK genoemd, in deze nieuwsbrief te vermelden. Deze vragenlijst werd ontworpen binnen de Opleiding Kinestherapie van de Arteveldehogeschool.

De laatste jaren hebben de motorische ontwikkelingsproblemen veel meer aandacht gekregen. DCD of *Developmental Coordination Disorder* vervangt ook in Vlaanderen meer en meer de term *ontwikkelingsdyspraxie*. Mensen met DCD hebben problemen met het uitvoeren van dagdagelijkse activiteiten waarbij een motorische coördinatie noodzakelijk is. Daarbij is er geen sprake van een medische aandoening of een verstandelijke beperking. Zoals ik al in een eerdere nieuwsbrief schreef, komt DCD vaak niet alleen voor¹. DCD is vaak aanwezig naast ADHD, vormen van autisme, dyslexie en dyscalculie.

In de DSM IV wordt klaar en duidelijk aangegeven dat je de diagnose DCD niet kan stellen als je niet eerst aangetoond hebt dat het kind in het dagdagelijkse leven ook motorische problemen heeft. Het afnemen van een motorische test is dan ook niet voldoende. Op het niveau van de kleuters betekent dit dan ook dat men aandacht moet hebben voor motorische coördinatiestoornissen bij activiteiten zoals:

- zich aan- en uitkleden
- eten en drinken
- knippen en plakken

¹ Zie hiervoor: <http://users.skynet.be/lieven.coppens/nieuwsbrief042.pdf>, *Het verband tussen ADHD en DCD*.

- constructiespel
- klimmen
- balspelen
- leren fietsen
- ...

De *Vragenlijst voor de Motorische Vaardigheden voor Kleuters* werd in het licht daarvan opgesteld door Hilde Van Waelvelde en Wim Peersman (samen met een aantal anderen) voor leerkrachten in het kleuteronderwijs. Ze bestaat uit 28 vragen die slaan op dagelijkse activiteiten van kleuters van 4 en 5 jaar. Deze moeten ingeschaald worden door de leerkracht op een schaal van 1 (zeer goed) tot 4 (zeer zwak). Voor de juiste omschrijving van de scores verwijst ik naar de handleiding. Deze scores worden opgeteld en vergeleken met leeftijdspecifieke normscores. Deze normscores beginnen bij een leeftijd van 48 maanden (4 jaar) en eindigen bij een leeftijd van 71 maanden (5 jaar 11 maanden) en lopen op per maand. Een persoonlijke score die 15 punten of meer hoger ligt dan de leeftijdspecifieke normscore is problematisch en wijst op duidelijke motorische problemen in het dagelijkse leven.

Psychometrisch onderzoek leert alvast dat de vragenlijst betrouwbaar ($r_{tt}=.85$) is en intern consistent ($\alpha=.95$). De auteurs benadrukken dat het een vragenlijst is die bedoeld is voor de leerkrachten en niet zonder meer kan gebruikt worden bij ouders.

De vragenlijst en de handleiding zijn gratis van het Internet te halen. Klik hiervoor op de volgende links:

- <http://www.revaki.ugent.be/files/research/VMVK.pdf>
- http://www.revaki.ugent.be/files/research/Handleiding_VMVK.pdf

Wie ze wil gebruiken, dient zich wel op de website te registreren¹.

2

Taalontwikkeling bij peuters

Je hoort het vaak: vroegtijdige onderkenning van ontwikkelingsproblemen laat toe om jonge kinderen snel de noodzakelijke hulp te geven in een periode waarin de hersenen nog zeer plastisch zijn. Deze onderkenning is niet altijd eenvoudig. Noch voor de ouders die een eerste kind niet kunnen vergelijken met andere kinderen, noch voor de leerkracht die bij de peuters staat en voelt dat er iets mis is met een kind, maar er niet altijd onmiddellijk de vinger op kan leggen.

Een zeer belangrijk onderdeel van deze ontwikkeling is de taalontwikkeling. Denken we onder andere maar aan de doctoraatsthesis van Judith Rispens over de grammaticale en fonologische ontwikkeling bij kinderen met dyslexie²⁻³. Alleen ontbrak het tot nu toe aan een objectief instrument om de taalontwikkeling bij peuters objectief te bekijken.

Bij uitgeverij Acco kwam onlangs de N-CDI 3 uit. Deze heeft, zoals we in de handleiding lezen, een meer-voudig doel⁴:

De N-CDI 3 werd ontwikkeld om de volgende redenen:

- o *Deze oudervragenlijst kan dienen als screening en eerste detectie van mogelijke taalontwikkelingsproblemen bij kinderen uit de leeftijdsgroep 30-37 maanden. Ouders hebben over het algemeen een goed beeld van de taalmogelijkheden van hun kind. Op deze manier worden enkel de kinderen die uitvallen op de N-CDI 3 doorverwezen voor verder onderzoek.*

¹ Deze registratie is eveneens gratis.

² Zie hiervoor: <http://users.skynet.be/lieven.coppens/nieuwsbrief026.pdf>, *Dyslexie bij kleuters*.

³ RISPENS J., *Syntactic and Phonological Processing in Developmental Dyslexia*, proefschrift verdedigd op 10 juni 2004 aan de Rijksuniversiteit te Groningen.

⁴ ZINK I., LEJAEGERE M., *N-CDI 3. Aanpassing en hernormering van de MacArthur CDI: Level III van Dale et al. (2000)*, Acco, Leuven/Voorburg, 2007, 38 blz., ISBN 978-90-334-6663-2.

- o *Als aanvullende informatie bij het diagnostische onderzoek: naast testgegevens is informatie over hoe het kind thuis praat, op deze leeftijd zeer zinvol.*

De N-CDI 3 is de Nederlandstalige aanpassing van de M-CDI: Level III. CDI staat hier voor *Communicative Development Inventory of Lijst voor Communicatieve Ontwikkeling*. Hij gaat verschillende aspecten van de taalontwikkeling na:

- woordenschatproductie
- grammatica
- vragen over begrip, semantiek en syntaxis

De ruwe uitslagen op deze drie onderdelen kan men omzetten in percentielen en de daarbij horende taal-leeftijd. Op basis daarvan moet men beslissen of een kind wordt doorverwezen voor verder onderzoek. De handleiding geeft de volgende criteria:

- het kind haalt op alle onderdelen een percentiel < 10
- het kind haalt op twee onderdelen een percentiel < 5
- het kind haalt op één onderdeel een percentiel < 3

Psychometrisch is deze vragenlijst zeer goed gedocumenteerd. Globaal kan ik zeggen dat de vragenlijst zeer betrouwbaar en valide is. Wat ik wel miste, waren de gegevens van de hertestbetrouwbaarheid.

Uit het besluit van de handleiding wil ik nog dit citeren:

De N-CDI 3 is een oudervragenlijst. Het is dus niet de bedoeling dat de N-CDI 3 de plaats van een testinstrument inneemt. Het is wel een heel geschikt screeningsinstrument, dat kan bijdragen tot de vroegtijdige opsporing van mogelijke taalproblemen. Bovendien kan de lijst ook heel goed dienen als aanvulling bij verkregen testresultaten¹.

Dit instrument moet zeker zijn weg vinden naar de diensten die op de één of andere manier te maken hebben met kinderen van 2,5 tot 3 jaar, en niet in het minst naar de centra voor leerlingenbegeleiding. Het helpt om een objectief antwoord te geven op de vraag of doorverwijzing voor verder onderzoek nodig is. Men is niet langer afhankelijk van de eigen inschatting. Tegelijk helpt het om alle kinderen dezelfde kans op doorverwijzing te geven, aangezien men niet langer afhankelijk is van het aanbod en/of de voorkennis van de hulpverlener.

Tegelijk wil ik benadrukken dat dit een screeningsinstrument is: het gaat na of er bij een peuter een kans is op een taalontwikkelingsstoornis. Het stelt deze diagnose niet. Het enige juiste antwoord op deze vraag is een gerichte doorverwijzing voor een gespecialiseerd onderzoek. Alleen dit onderzoek brengt uitsluitel.

Dit is geen ongegronde waarschuwing: wie eerlijk is en kijkt hoe men tegenwoordig de *Dyslexie Screening Test* gebruikt – of zeg ik beter misbruikt - als een instrument dat de diagnose dyslexie stelt, weet wat ik bedoel. Daar waar de conclusie van de DST niet onderbouwd wordt door een procesmatig dyslexieonderzoek, is elk gemotiveerd verslag waardeloos.

Bestelinformatie:

Auteurs: Inge Zink & Maryline Lejaegere
Titel: N-CDI 3 – Aanpassing en hernormering van de MacArthur CDI: Level III van Dale et al.
Uitgeverij: Acco
Uitgaveplaats: Leuven /Voorburg
Uitgavejaar: 2007
ISBN: 978- 90-334-6663-2

Website: <http://www.uitgeverij.acco.be>
Kostprijs: € 16,-

¹ ZINK I., LEJAEGERE M., *N-CDI 3. Aanpassing en hernormering van de MacArthur CDI: Level III van Dale et al. (2000)*, Acco, Leuven/Voorburg, 2007, blz.18, ISBN 978-90-334-6663-2.

Op de website <http://www.adlit.org> las ik een artikel¹ waarin gesteld wordt dat je moeilijke lezers best een aantal cognitieve strategieën van goede lezers aanleert als je merkt dat ze het moeilijk hebben om de inhoud van informatieve teksten te verwerven. Deze cognitieve strategieën zijn mentale processen die goede lezers gebruiken om betekenis uit een tekst af te leiden en kennisstructuren in het langetermijngeheugen op te bouwen. Als je ze aanleert aan moeilijke lezers, dan zal hun begrip van de tekst opvallend verbeteren en zullen ze dit veel beter onthouden.

De auteur, Elaine McEwan stelt dat moeilijke lezers geloven dat ze echt aan het lezen zijn als ze lezen zonder er bij na te denken. Dit is precies het omgekeerde van wat goede lezers doen. Terwijl zij lezen, verandert hun mentale landschap voortdurend. Onderzoekers noemen deze verandering *constructief-responsief*, wat betekent dat een goede lezer zijn leesproces voortdurend bijstelt in functie van wat hij al gelezen heeft.

Het artikel vermeldt de volgende 7 cognitieve strategieën die sterke lezers gebruiken:

Strategie	Beschrijving
Activeren	De <i>cognitieve pomp</i> starten waardoor eerder opgedane kennis en ervaringen uit het langetermijngeheugen worden opgehaald om daarmee betekenis uit de tekst af te leiden en te construeren.
Afleiden	Dat wat impliciet en expliciet in de tekst gezegd wordt, samenbrengen met de eigen voorkennis om daarmee betekenis uit de tekst af te leiden en te construeren.
Bewaken en verhelderen	Nadenken, tijdens het lezen en daarna, over wat men leest met als doel na te gaan of men de tekst begrijpt en eventuele misvattingen bij te sturen.
Vragen stellen	Deelnemen aan leerdiscussies met de tekst zelf of zijn auteurs, leeftijdsgenoten of leerkrachten door zichzelf of anderen vragen te stellen en vragen te beantwoorden.
Zoeken en selecteren	Verschillende bronnen raadplegen om de juiste informatie te selecteren die men nodig heeft om een vraag te beantwoorden, woorden en begrippen te verklaren, misverstanden op te helderen, problemen op te lossen of informatie te verzamelen.
Samenvatten	De betekenis van een tekst in eigen woorden weergeven, andere woorden die niet in de oorspronkelijke tekst gebruikt werden.
Visualiseren en organiseren	Een mentaal beeld of een grafische structuur maken met als doel de betekenis van een tekst te achterhalen en deze betekenis weer te geven.

Deze cognitieve vaardigheden kan je stapsgewijs aanbrengen. Het artikel geeft daarvoor de volgende lesstructuur:

1. Voorzie directe instructie met betrekking tot de gekozen cognitieve strategie:
 - a. Beschrijf de strategie en leg ze uit
 - b. Leg uit welk doel de strategie nastreeft tijdens het lezen
 - c. Beschrijf de belangrijkste kenmerken van de strategie
 - d. Geef concrete voorbeelden van een geslaagde en niet-geslaagde strategie
2. Voer de cognitieve strategie zelf als voorbeeld uit door hardop te denken
3. Maak het mogelijk dat deze strategie onder begeleiding van andere studenten geoefend wordt

¹ McEWAN E., *Teach the Seven Strategies of Highly Effective Readers*, 2007. Lees het volledige artikel in het Engels op <http://www.adlit.org/article/19844>.